

Yrkesprognoser

En utblick över åren 2022 och 2026

© Arbetsförmedlingen
Författare: John Andersson, Johan Eklöf & Erica Gelis
Datum: 2021-11-10
Diarienummer: Af-2021/0011 9687

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Inledning	5
3	Utsikter	6
3.1	Utsikter på kort och lång sikt.....	6
3.1.1	Administration, ekonomi och juridik.....	7
3.1.2	Bygg och anläggning	7
3.1.3	Data/it.....	8
3.1.4	Försäljning, inköp och marknadsföring.....	8
3.1.5	Hotell, restaurang och storhushåll.....	8
3.1.6	Hälsa- och sjukvård	9
3.1.7	Installation, drift och underhåll.....	9
3.1.8	Kultur, media och design	9
3.1.9	Naturbruk	9
3.1.10	Pedagogik.....	10
3.1.11	Service och säkerhet.....	10
3.1.12	Socialt arbete.....	10
3.1.13	Teknik och naturvetenskap.....	11
3.1.14	Tillverkning.....	11
3.1.15	Transport, distribution och lager.....	11
4	Utmaningar	13
4.1	Behov av kompetensutveckling i spåren av strukturomvandlingen	13
4.2	Kompetensbristen försvårar arbetsgivarnas rekrytering.....	14
5	Bilaga	16
5.1	Kort om Arbetsförmedlingens metod	16
5.1.1	Kort om yrkesklassificeringen i Arbetsförmedlingens yrkesprognoser.....	17
5.2	Yrkesbedömningar på nationell nivå för åren 2022 och 2026	18

1 Sammanfattning

Arbetsförmedlingen har under en längre tid regelbundet publicerat prognosrapporten "Var finns jobben". Som ett led i Arbetsförmedlingens utvecklade och förändrade yrkesprognosarbete har vi valt att även göra förändringar i hur vi presenterar de övergripande resultaten på yrkesområdesnivå. Rapporten Yrkesprognoser – en utblick över åren 2022 och 2026 beskriver konkurrenssituationen inom 15 olika yrkesområden samt några utmaningar inom området kompetensförsörjning.

Arbetsförmedlingens yrkesprognos mäter konkurrensen om jobben enligt tre kategorier: liten konkurrens, mycket liten konkurrens och konkurrens. Det är liten eller mycket liten konkurrens inom ett stort antal yrken inom de aktuella yrkesområdena. Lägst konkurrens återfinns inom data/it, pedagogik, samt hälso- och sjukvård. Högst konkurrens återfinns framför allt inom försäljning, inköp och marknadsföring, kultur, media och design samt transport, distribution och lager.

Arbetsmarknaden förändras, vilket ställer högre krav på arbetskraftens kompetensutveckling. Ökade inslag av framför allt automatisering och digitalisering, på i stort sett hela arbetsmarknaden, ställer nya och mer omfattande krav på avancerad digital kompetens.

Innan pandemin rådde det kompetensbrist inom flera yrken och yrkesområden. En liknande situation observeras nu och ett stort antal arbetsgivare uppger att de inte kan anställa arbetskraft till flertalet tjänster eftersom arbetstagarna som söker inte uppfyller kvalifikationskraven. Det är viktigt att det skapas förutsättningar för livslångt lärande och kontinuerlig kompetensutveckling.

2 Inledning

Pandemin har sedan våren 2020 påverkat utbuds- och efterfrågeutvecklingen i den svenska ekonomin. Som ett resultat minskade efterfrågan på arbetskraft inom flera branscher och yrken. Främst drabbades branscher som var direkt berörda av pandemins restriktioner, det vill säga tjänstesektorn, hotell- och restaurangverksamhet, bemanning, resebranschen, transport och handel. Men även på en bredare front minskade efterfrågan på arbetskraft¹.

Återhämtningen i ekonomin har däremot påbörjats och Folkhälsomyndighetens restriktioner har hävts. Enligt Konjunkturinstitutet (KI) lämnar Sverige lågkonjunkturen i slutet av 2021 och går in i en mild högkonjunktur 2022.² Detta tyder på att sysselsättningen kommer öka framöver. Däremot kan sysselsättningsutvecklingen hämmas av kompetensbrist samt komponentbrist som hämmar den svenska produktionen.

Relaterat till kompetensbristen finns det enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos³ goda möjligheter till arbete inom flera yrken. Exempelvis inom Data/it men även för yrken inom skolväsendet samt hälso- och sjukvården. Under vårterminen 2021 var det rekordmånga sökande till universitets- och högskolestudier⁴, men till 2026 kommer det fortsatt finnas brist på arbetskraft inom många yrken.

Det blir därför helt centralt att underlätta samt att motivera och vägleda fler till utbildning som leder till arbete. Mer flexibla möjligheter för utbildning, omställning och kompetensutveckling är därför nödvändiga. Samtidigt behöver utbildningssystemet bli mer lättöverskådligt för att underlätta möjligheten för arbetslösa i behov av utbildning att påbörja studier. Arbetsförmedlingens yrkesprognos ger en indikation på hur utvecklingen kommer se ut inom flera yrkesområden.

¹ Arbetsförmedlingen (2021), "Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021 – Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021-2022", Arbetsförmedlingen analys 2021:13.

² Konjunkturinstitutet (2021), "Prognoser i Konjunkturläget", 2021-09-29, <https://www.konj.se/publikationer/konjunkturlaget.html>

³ Arbetsförmedlingens yrkesprognos publicerades juni 2021 och hittas under: <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/yrken-och-framtid/hitta-yrkesprognoser/yrkesomraden>

⁴ Universitets- och högskolerådet (2021), "Antagning till högre utbildning vårterminen 2021 – Analys av antagningsomgångar och trender i antagningsstatistiken", Rapport 2021:1.

3 Utsikter

3.1 Utsikter på kort och lång sikt

Arbetsförmedlingens bedömningar av arbetsmarknadsläget inom olika yrken visar dels hur möjligheterna för en arbetsgivare att rekrytera medarbetare väntas se ut, dels vilka möjligheter till arbete som en person inom samma yrke väntas möta. Bedömningarna på kort sikt avser år 2022 och på lång sikt år 2026.

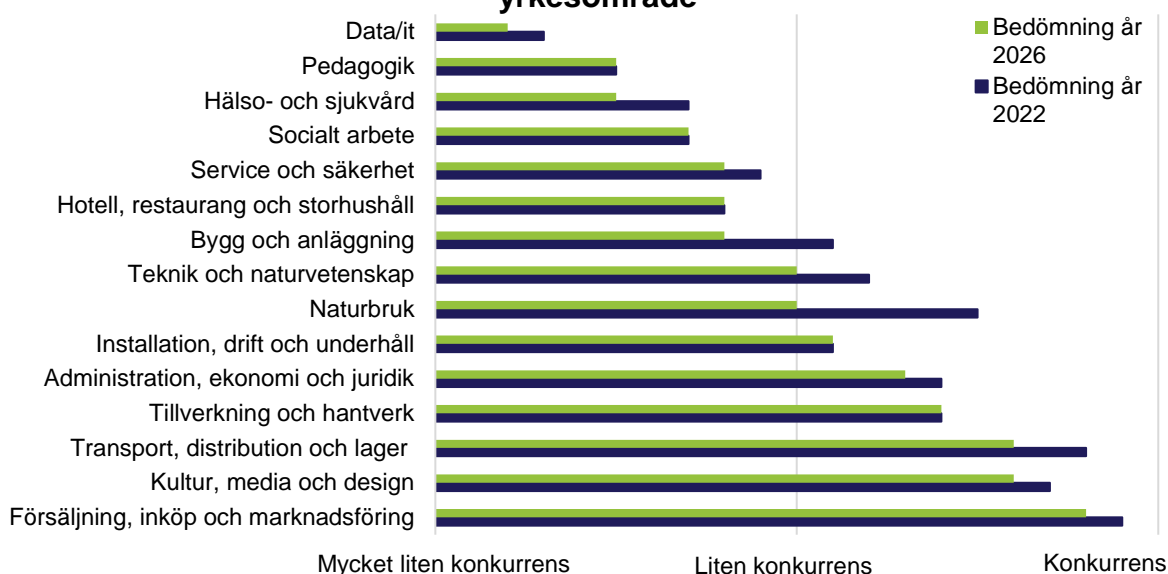
På både kort och lång sikt bedömer Arbetsförmedlingen att det kommer vara liten eller mycket liten konkurrens om jobben inom en majoritet av yrkesområdena. Pandemin har påverkat yrkesområdena på olika sätt och i olika utsträckning, exempelvis efterfrågan på arbetskraft. Arbetsförmedlingen bedömer att det sker en återhämtning på arbetsmarknaden mellan åren 2022 och 2026 inom de yrkesområden som har påverkats negativt.

Det finns flera förklaringar till en fortsatt stor efterfrågan på utbildad arbetskraft. Befolkningsutvecklingen och förändringen av den demografiska sammansättningen är en sådan. Digitalisering och teknisk utveckling av samhället i stort är en annan. Samtidigt som dessa förändringar sker förväntas det fortsätta att utbildas för få personer inom många utbildnings- och yrkesområden. Vilket leder till ökad snedfördelning mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft. Digitaliseringen medför även strukturella förändringar, där vissa arbetsuppgifter automatiseras. Det i sin tur medför ökade utbildnings- och kompetenskrav inom flera yrkesområden då tidigare arbetsuppgifter försvinner eller förändras och nya uppstår.

Arbetsförmedlingens yrkesprognoser för åren 2022 respektive 2026 visar på en stor spridning i konkurrens mellan olika yrkesområden. I nedanstående diagram visas att det råder liten eller mycket liten konkurrens om jobben i 10 av 15 yrkesområden både på kort och lång sikt⁵. Minst konkurrens förväntas finnas inom yrkesområdena Data/it, Pedagogik och Hälso- och sjukvård. Störst konkurrens förväntas inom Försäljning, inköp och marknadsföring, Kultur, media och design, samt Transport, distribution och lager. Det bör dock förtydligas att det förekommer variationer på yrkesnivå inom alla yrkesområden.

⁵ Den stora differensen mellan bedömningarna år 2022 resp. 2026 inom yrkesområdet Naturbruk beror på att det är ett mycket litet yrkesområde med få prognostiserade yrken. Detta leder till att små förändringar i ett yrke kan leda till stora förändringar för hela yrkesområdet.

Figur 1: Konkurrensindex år 2022 och 2026 fördelat på yrkesområde

Källa: Arbetsförmedlingens yrkesprognoser 2022 och 2026

3.1.1 Administration, ekonomi och juridik

Inom yrkesområdet administration, ekonomi och juridik arbetar ungefär 520 000 personer, varav 70 procent är kvinnor. Utbildningsnivån är relativt hög för en del av yrkena medan det för andra är tillräckligt med en fullföljd gymnasial utbildning. För majoriteten av yrkena har utbildningskraven successivt ökat, och i nuläget har två av tre som arbetar inom området någon typ av eftergymnasial utbildning.

Efterfrågan är relativt låg och den tekniska utvecklingen och digitaliseringen bidrar till att vissa rutinartade arbetsuppgifter fortsätter att rationaliseras bort. Samtidigt är det ett yrkesområde som många väljer att utbilda sig inom. Arbetsförmedlingen bedömer att det finns god tillgång på arbetskraft inom yrkesområdet och det förekommer konkurrens om jobben både på ett och fem års sikt inom yrkesområdet som helhet. Det är dock mindre konkurrens om jobben inom yrken med högre kvalifikationskrav.

3.1.2 Bygg och anläggning

Det arbetar cirka 260 000 personer inom yrkesområdet bygg och anläggning. En mycket stor andel, 95 procent, är män. Utöver ingenjörsyrkena, med krav på eftergymnasial utbildning, består yrkesområdet främst av personer med relativt kort teoretisk utbildningsbakgrund. Däremot finns det många andra efterfrågade kompetenser, till exempel lärlingsutbildning och yrkesbevis kopplade till olika typer av certifikat kopplade till specifika delar inom byggområdet.

Efterfrågan förväntas öka ytterligare de kommande åren som ett resultat av låga räntor, brist på bostäder samt planerade infrastrukturinvesteringar. Utbudet av arbetskraft har samtidigt varit otillräckligt under lång tid, och det är vanligt att arbetsgivarna rekryterar utländsk arbetskraft. Intresset är lågt för gymnasieskolans

byggutbildningar och dessutom upplever många nyutbildade att det är svårt att finna lärlingsplats, vilket leder till färre utbildade inom yrkesområdet. Arbetsförmedlingen bedömer att det är liten konkurrens om jobben både på ett och fem års sikt inom yrkesområdets som helhet.

3.1.3 Data/it

Inom yrkesområdet Data/it arbetar ungefär 180 000 personer, varav 80 procent är män. Utbildningsnivån är hög och majoriteten av de anställda har en eftergymnasial utbildning. Kompetenskraven har under det senaste årtiondet höjts. Från att det tidigare har räckt med hög teknisk kompetens oavsett utbildningsnivå, krävs numer i högre grad formell eftergymnasial utbildning hos nyanställda. Det är även viktigt att man håller sin kompetens uppdaterad för att vara gångbar på arbetsmarknaden.

Efterfrågan på arbetskraft har varit hög under många år och fortsätter att öka, det beror främst på den snabba digitaliseringstakten i samhället. Samtidigt utbildas inte tillräckligt många för att möta upp det ökande behovet. Det är vanligt att arbetsgivare rekryterar utländsk arbetskraft. Arbetsförmedlingen bedömer att det är mycket liten konkurrens om jobben både på ett och fem års sikt inom yrkesområdets som helhet.

3.1.4 Försäljning, inköp och marknadsföring

Försäljning, inköp och marknadsföring är det näst största yrkesområdet på den svenska arbetsmarknaden med cirka 470 000 anställda, varav något mer än hälften är kvinnor. Bland de som är verksamma inom området är gymnasieutbildning den vanligaste utbildningsbakgrunden, även om det är vanligt med eftergymnasial utbildning inom vissa yrken.

Efterfrågan på arbetskraft är relativt låg och den tekniska utvecklingen och digitaliseringen bidrar till att vissa rutinartade arbetsuppgifter fortsätter att rationaliseras bort. Vidare förväntas den ökade e-handeln minska efterfrågan inom vissa yrken. Samtidigt är det ett yrkesområde med många ingångsyren och relativt låga kompetenskraven i förhållande till andra yrkesområden. Arbetsförmedlingen bedömer att det finns god tillgång på arbetskraft inom yrkesområdet och det förekommer konkurrens om jobben både på ett och fem års sikt inom yrkesområdet som helhet.

3.1.5 Hotell, restaurang och storhushåll

Hotell, restaurang och storhushåll är ett yrkesområde med omkring 160 000 anställda, varav närmare 60 procent är kvinnor. Området kännetecknas av att det har en relativt stor andel sysselsatta med högst förgymnasial utbildning och inom området finns flera viktiga ingångsyren.

Efterfrågan på arbetskraft inom vissa delar av yrkesområdet kännetecknas av tydliga säsongsvariationer. Pandemin slog hårt mot yrkesområdet och restriktionerna medförde en stor minskning i efterfrågan. I takt med att restriktionerna släppts har efterfrågan på arbetskraft ökat och det förväntas vara svårt för arbetsgivare att hitta vissa kompetenser. Det kan vara ett resultat av att arbetskraft under pandemin sökt

sig till andra yrkesområden men även att det under längre tid utbildats för få personer. Inom yrkesområdet som helhet bedömer Arbetsförmedlingen att det kommer vara liten konkurrens om jobben både på ett och fem års sikt.

3.1.6 Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård är ett av de största yrkesområdena med cirka 420 000 anställda. Åtta av tio inom yrkesområdet är kvinnor och många av jobben återfinns i den offentliga sektorn. För att arbeta inom hälso- och sjukvården krävs minst en gymnasieutbildning, och för ett stort antal yrken krävs dessutom en eftergymnasial utbildning.

Den växande befolkningen och fler äldre medför en ökad efterfrågan inom hälso- och sjukvården. En ökad efterfrågan i kombination med att för få utbildats inom området medför att Arbetsförmedlingen sammantaget bedömer att det kommer att vara mycket liten konkurrens om jobben inom yrkesområdet både på ett och fem års sikt.

3.1.7 Installation, drift och underhåll

Installation, drift och underhåll är ett yrkesområde med knappt 220 000 anställda, varav närmare 90 procent är män. De flesta som arbetar inom yrkesområdet har högst en gymnasieutbildning, vilket är vad som krävs för de flesta yrken inom yrkesområdet.

Efterfrågan på arbetskraft är betydligt högre än utbudet. Detta beror främst på att det är för få som väljer att läsa på något av gymnasieskolans yrkesprogram med inriktning mot detta yrkesområde. Den tekniska utvecklingen kommer fortsatt att förändra kompetenskraven inom vissa yrken vilket innebär att det allt oftare kommer krävas en yrkeshögskoleutbildning för anställning. Samtidigt är medelåldern inom flertalet av yrkena hög, vilket medför att det finns ett stort behov av att ersätta de som går i pension de närmaste åren. Arbetsförmedlingens bedömning är att det är liten konkurrens om jobben på ett och fem års sikt inom yrkesområdet som helhet.

3.1.8 Kultur, media och design

Antalet anställda som har sin huvudsakliga sysselsättning inom yrkesområdet kultur, media och design uppgår till drygt 70 000 personer. Könsfördelningen inom yrkesområdet är relativt jämn. Majoriteten av yrkena kräver en eftergymnasial utbildning.

Digitaliseringen och teknisk utveckling bidrar till ett förändrat beteende kring hur vi konsumerar medier. Detta gör att kompetenskraven för många yrken inom kultur, media och design förändras relativt fort. Det är många som är intresserade av att arbeta inom yrkesområdet, samtidigt som efterfrågan är begränsad. Arbetsförmedlingen bedömer att det är konkurrens om jobben på ett och fem års sikt inom yrkesområdet som helhet.

3.1.9 Naturbruk

Naturbruk är ett yrkesområde med drygt 95 000 anställda. Merparten, ungefär tre av fyra, är män men könsfördelningen skiljer sig åt mellan yrkena. Många av de som

arbetar inom området är egenföretagare. Kraven på utbildning skiljer sig åt mellan yrkena, men majoriteten har en gymnasial utbildning.

Säsongsanställningar är vanligt, men möjligheterna till anställning över hela året ökar för personer med högre utbildningsnivå. Den tekniska utvecklingen inom yrkesområdet fortsätter, vilket innebär att kompetenskraven successivt kommer att förändras. Inom såväl jord- som skogsbruket har lönsamheten varit svag under flera år vilket påverkar efterfrågan på arbetskraft. Det är få som har sökt sig till utbildningar som riktar sig mot området. Arbetsförmedlingen bedömer att det är liten konkurrens om jobben på ett och fem års sikt inom yrkesområdet som helhet.

3.1.10 Pedagogik

Antalet anställda inom yrkesområdet pedagogiskt arbete uppgår till omkring 475 000 personer. Tre av fyra anställda är kvinnor och majoriteten av yrkena kräver en högskoleutbildning.

Efterfrågan på arbetskraft inom det pedagogiska området kommer att öka till följd av ett stigande elevunderlag samt en utbyggnad av yrkeshögskola och vuxenutbildning. Inom majoriteten av yrkena är medelåldern hög, vilket innebär relativt stora pensionsavgångar under de kommande fem åren. Under lång tid har det utbildats för få inom yrkesområdet, vilket gäller i stort sett samtliga yrkesinriktningar. Arbetsförmedlingen bedömer att det är mycket liten konkurrens om jobben på ett och fem års sikt inom yrkesområdet som helhet.

3.1.11 Service och säkerhet

Antalet anställda inom yrkesområdet service- och säkerhetsarbete uppgår till drygt 200 000 personer. Det är ungefär lika många män som kvinnor som arbetar inom yrkesområdet. Området omfattar yrken som sinsemellan är mycket olika till både karaktär och kompetenskrav. För vissa yrken krävs högskoleutbildning, medan andra endast ställer krav på kortare utbildning eller introduktion.

Efterfrågan på arbetskraft inom de flesta av yrkena inom service- och säkerhetsarbete väntas vara fortsatt hög. Det beror på befolkningsökningen samt på att efterfrågan på övervaknings- och säkerhetstjänster fortsätter att vara hög. Likaså har också en del av tjänsterna som är kopplade till serviceyrkena återigen börjat efterfrågas i takt med att restriktionerna släpps. Utbudet varierar kraftigt mellan yrkena, men Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer vara liten konkurrens om jobben på både ett och fem års sikt inom området som helhet.

3.1.12 Socialt arbete

Antalet anställda inom yrkesområdet socialt arbete uppgår till drygt 230 000 personer. Yrkesområdet är starkt kvinnodominerat och mer än tre av fyra anställda är kvinnor, där de flesta arbetar inom offentlig sektor. Inom yrkesområdet finns ett fåtal stora yrken som kräver enbart gymnasieutbildning, men de flesta yrken kräver någon form av eftergymnasial utbildning.

Den fortsatta demografiska utvecklingen med en ökande andel äldre och yngre leder till en ökad efterfrågan på arbetskraft inom majoriteten av yrkena.

Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer vara liten konkurrens om jobben på ett och fem års sikt inom området som helhet.

3.1.13 Teknik och naturvetenskap

Antalet anställda inom yrkesområdet teknik och naturvetenskap uppgår till drygt 145 000 personer. Tre av fyra anställda inom yrkesområdet är män. Det krävs oftast en eftergymnasial utbildning för att arbeta inom yrkesområdet.

Efterfrågan är hög och personer med yrken inom det tekniska och naturvetenskapliga området är överlag mycket eftertraktade inom många olika branscher på arbetsmarknaden. En av anledningarna till den höga efterfrågan är en pågående digitalisering och teknisk utveckling. Det har under lång tid varit för få som valt att utbilda sig inom teknik och naturvetenskap i relation till efterfrågan, vilket bidrar till att Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer att det kommer vara liten konkurrens om jobben på ett och fem års sikt inom området som helhet.

3.1.14 Tillverkning

Antalet anställda inom yrkesområdet tillverkningsarbete uppgår till nästan 275 000 personer. Yrkesområdet är som helhet mansdominerat med 80 procent män. För de flesta av yrkena krävs vanligtvis en gymnasial utbildning, ofta från det industritekniska programmet. Samtidigt fortsätter den tekniska utvecklingen och strukturförändringarna inom tillverkningsindustrin vilket medför att vissa moment rationaliseras bort och att kompetenskraven successivt förändras och höjs. Jämfört med tidigare är det nu vanligare att man även ställer krav på någon form av eftergymnasial utbildning vid nyrekrytering.

Inom ett flertal yrken är efterfrågan på arbetskraft hög samtidigt som det är för få som utbildar sig. Men inom yrkesområdet som helhet råder det balans mellan utbud och efterfrågan. Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer vara konkurrens om jobben på ett och fem års sikt.

3.1.15 Transport, distribution och lager

Antalet anställda inom yrkesområdet transport uppgår till närmare 270 000 personer. Av samtliga anställda inom yrkesområdet är cirka åttio procent män. Inom vissa delar av yrkesområdet krävs en yrkesutbildning, medan andra endast ställer krav på kortare utbildning eller introduktion. En gemensam nämnare är att det för de flesta yrken krävs körkort eller någon form av förarbete.

Efterfrågan inom delar av transportområdet hänger samman med utvecklingen inom flera andra områden. En fortsatt hög aktivitet inom exempelvis byggindustrin, en återhämtning inom tillverkningsindustrin och en ökad e-handel bidrar till en ökad efterfrågan på godstransporter. Även befolkningstillväxten väntas ha en positiv inverkan på efterfrågan, framför allt inom regional- och kollektivtrafik samt taxi. Utbudet varierar mycket mellan yrkena, där utbudet på arbetskraft är hög inom yrken där det inte krävs någon utbildning, medan det inom yrken som kräver körkort eller

någon form av förarbevis är betydligt lägre. Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer vara konkurrens om jobben inom yrkesområdet som helhet på ett och fem års sikt.

4 Utmaningar

4.1 Behov av kompetensutveckling i spåren av strukturomvandlingen

Som beskrivs i kapitel 2 förändras kraven på arbetsmarknaden, vilket ställer högre krav på arbetskraftens kompetensutveckling. Genom ökade inslag av framför allt automatisering och digitalisering utvecklas yrkesroller och det blir viktigare att kunna hantera digitala verktyg i det dagliga arbetet. Detta gäller på nästan hela arbetsmarknaden och stora delar av arbetskraften kommer således vara i behov av kompetensutveckling eller kompetenshöjande insatser för att tillfredsställa de nya kraven på arbetsmarknaden.

Det har länge funnits en uppfattning om att det är just avancerad digital kompetens som kommer växa mest i efterfrågan framöver, vilket påverkat utbildningsdimensioneringen i landet.⁶ Men mycket tyder på att det är den grundläggande digitala kompetensen som kommer eftertraktas mest hos arbetsgivarna. Det vill säga, förmågan att kunna hantera digitala verktyg i det dagliga arbetet.⁷ Detta beror på att digitaliseringen genomsyrar så pass stora delar av arbetsmarknaden, samtidigt som människans manuella utförande av själva huvudarbetsuppgiften i många fall inte kan ersättas helt. För exempelvis fritidspedagoger har efterfrågan på digital kompetens ökat kraftigt de senaste åren från att ha varit ett relativt digitalt omoget yrke. Detta kan delvis bero på den ökade användningen av digitala läroplattformar och andra webbaserade verktyg för närvaroregistrering och planering i förskola och på fritids.⁸ Således måste både utbildningars dimensionering och innehåll anpassas och uppdateras efter vad som efterfrågas av arbetsgivare.

Samtidigt spelar studievägledningen en stor roll eftersom utbildningsplatserna till flera yrkesområden med goda arbetsmöjligheter står tomma. Arbetstagares vetskap om vilka yrken som ger goda arbetsmöjligheter och hur dessa personer ska gå tillväga, med exempelvis utbildning, för att bli attraktiv inom det området måste således öka. Att det råder brist på arbetskraft med efterfrågade kompetenser inom flera yrkesområden beror primärt på att för få söker de utbildningsplatser som finns tillgängliga. Således måste vetskapen och intresset för utbildningar som leder till arbete öka. Som diskuterat i kapitel 2 är intresset lågt för utbildningsplatser inom "bygg och anläggning", "data/it", "installation, drift och underhåll", "teknik och naturvetenskap" och "naturbruk".

⁶ Tillväxtanalys (2020). "Framtidens digitala kompetensbehov – En delphiinspirerad studie". PM2020:11.

⁷ Arbetsförmedlingen (2021), "Kompetensutvecklingen på arbetsmarknaden till 2030 – I spåren av automatiseringen", Arbetsförmedlingen analys 2021:2.

⁸ Göteborgs universitet (2021), "Stor efterfrågan på digital kompetens inom offentlig sektor", Institutionen för tillämpad informationsteknologi, 14 jan 2021, <https://www.gu.se/nyheter/stor-efterfragan-av-digital-kompetens-inom-offentlig-sektor>.

4.2 Kompetensbristen försvårar arbetsgivarnas rekrytering

Att arbetsgivare inte får tag på arbetskraft med efterfrågade kompetenser hämmar den ekonomiska tillväxten i Sverige. Innan pandemin var det ett stort antal sektorer som pekade på att de inte kunde anställa arbetskraft till flertalet tjänster eftersom arbetstagarna som sökte inte uppfyllde kvalifikationskraven.⁹ Liknande tendenser observeras nu, det vill säga att det råder kompetensbrist inom flera branscher och yrken.

Som illustrerades i kapitel två är det inom Data/it som konkurrensen om jobben är som lägst. Det beror dels på strukturomvandlingen som ökar efterfrågan på arbetskraft, dels att arbetskraftutbudet är relativt litet eftersom för få söker sig till yrkesområden inom denna sektor. Det finns med andra ord stora möjligheter till arbete, förutsatt att arbetskraften besitter de kompetenser som krävs. Men eftersom det ofta råder kompetensbrist inom Sveriges gränser är det förhållandevis vanligt att arbetsgivare rekryterar utländsk arbetskraft.

Kompetensbristen är även stor inom flera yrken som kräver en hög grad av social kompetens, såsom pedagogik och empati, vilket Arbetsförmedlingen beskrivit i en tidigare rapport.¹⁰ Det finns goda möjligheter att hitta arbete inom skolväsendet, hälso- och sjukvården samt socialt arbete. Detta är dock sektorer som haft en hög efterfrågan på arbetskraft under en längre tid och trots detta har flera utbildningsplatser till relaterade yrken stått tomma. Intresset för flera utbildningar har dock ökat under pandemin. Exempelvis har antalet sökande till lärar- och socionomprogram nått toppnoteringar. Dessutom har sökande till sjuksköterskeutbildningar ökat med 25 procent under vårterminen 2021 jämfört med ett år innan.¹¹ Detta är positivt för den existerande matchningsproblematiken på arbetsmarknaden. Dock finns en risk att det ökade intresset för dessa utbildningsplatser endast är temporär i och med den svåra situation många arbetstagare för tillfället befinner sig i. När ekonomin väl närmar sig en högkonjunktur finns en risk att andra utbildningar och yrken prioriteras bland arbetstagarna.

Det är således mycket viktigt att underlätta samt att motivera och vägleda fler till utbildning som leder till arbete. Men samtidigt måste arbetsgivare göra yrken och utbildningar attraktiva för att locka arbetskraft till utbildningar inom deras yrkesområden. Exempel på åtgärder kan vara att förbättra arbetsförhållanden, kommunicera tydligare hur vissa utbildningar leder till arbete och erbjuda praktikplatser. Relaterat till arbetsförhållanden är det för arbetsgivare från yrkesområden som är väldigt kvinno- eller mansdominerade också mycket viktigt att locka arbetskraft av båda könen. Exempelvis inom byggsektorn, som är väldigt mansdominerad, är det viktigt att locka fler kvinnor för att således få tillgång till en större grupp arbetstagare.

⁹ Tillväxtverket (2018), "Rätt kompetens till företagen", Rapport 0242.

¹⁰ Arbetsförmedlingen (2021), "Kompetensutvecklingen på arbetsmarknaden till 2030 – I spåren av automatiseringen", Arbetsförmedlingen analys 2021:2.

¹¹ Universitets- och högskolerådet (2021), "Antagning till högre utbildning vårterminen 2021 – Analys av antagningsomgångar och trender i antagningsstatistiken", Rapport 2021:1.

Arbetsgivarna har också ett stort ansvar för kompetensförsörjningen eftersom det kan vara svårt för anställda att hitta tid och ekonomiska medel för kompetensutveckling. Det är viktigt att det skapas förutsättningar för livslångt lärande och kontinuerlig kompetensutveckling på arbetsplatser. I förhandlingarna om nya LAS, Lagen om anställningsskydd, har arbetstagarsidan drivit att arbetsgivaren ska få ett utökat ansvar för den anställdes kompetensutveckling, vilket ska bli verklighet med det nya avtalet. Arbetsgivarens finansieringsansvar för kompetensutveckling ökar också¹².

Regeringen har även föreslagit ett omställningsstudiestöd med syftet att underlätta samt uppmuntra de med anställning (eller relativt färsk arbetslivserfarenhet) till kompetensutveckling. Stödet föreslås motsvara 80 procent av lönen och ska kunna kombineras med ett lån för att uppnå nettoinkomsten. Enligt förslaget kommer detta gälla personer som ska ha arbetat under minst åtta av de senaste 14 åren och dessutom minst ett av de senaste två åren.¹³

¹² Lindberg, Andreas (2020), "Så ser uppgörelsen ut", Dagens Nyheter, 2020-10-29, <https://www.dn.se/ekonomi/sa-ser-uppgorelsen-ut/>

¹³ CSN (2021), "Förslag om ett nytt offentligt omställningsstöd", 2021-06-07, <https://www.csn.se/om-csn/aktuellt/nyhetsflode/2021-06-07-forslag-om-ett-nytt-offentligt-omstallningsstudiestod.html>

5 Bilaga

5.1 Kort om Arbetsförmedlingens metod

Arbetsförmedlingens yrkesprognos¹⁴ grundas i två separata prognoser, en för utbudet och en för efterfrågan på arbetskraft i respektive prognosyrke. Prognosen bygger på registerdata från Statistiska centralbyrån (SCB) samt statistik över lediga platser från Arbetsförmedlingen.

Utbudet av arbetskraft i modellen utgörs av alla förvärvsarbetande. Den förvärvsarbetande befolkningen delas in i kompetensprofiler utifrån utbildningsnivå och utbildningsinriktning samt ålder. Baserat på historiska data beräknar Arbetsförmedlingen flöden in och ut i dessa kompetensprofiler och gör en prognos på antalet förvärvsarbetande i varje profil med hjälp av SCB:s befolkningsprognoser. För utgångsåret 2019 beräknar Arbetsförmedlingen andelen förvärvsarbetande i varje kompetensprofil per prognosyrke. Dessa andelar multipliceras sedan med prognosen för antalet individer i kompetensprofilen för prognos år 2022 och 2026.

Efterfrågan i modellen utgörs av antal förvärvsarbetande inom varje yrke och år och antalet platsannonser per yrke. Arbetsförmedlingen skriver sedan fram yrkets storlek i relation till total efterfråga och efterfråga per näringsgren. Sedan skriver Arbetsförmedlingen fram total efterfråga per näringsgren med hjälp av trenden samt SCBs befolkningsprognoser och gör manuella justeringar efter kvalitativa bedömningar av konjunkturen. De prognosticerade yrkesandelarna multipliceras med prognoserna på det totala antalet förvärvsarbetande i näringsgrenen.

Arbetsförmedlingen beräknar konkurrensen i ett yrke som skillnaden mellan prognosticerat utbud och efterfrågan i relation till utbudet i yrket. För att illustrera möjligheterna till arbete inom olika yrken använder Arbetsförmedlingen ett konkurrensindex där den prognosticerade konkurrensen i varje yrke sätts i relation till den prognosticerade konkurrensen i övriga yrken. Utifrån konkurrensindexet görs sedan bedömningar för möjligheter till arbete på en tregradig skala där 1=Små till medelstora möjligheter, 2=Stora möjligheter och 3=Mycket stora möjligheter. En bedömning om Små till medelstora möjligheter till arbete är liktydig med att efterfrågan på arbetskraft i yrket är tillfredsställt, och det förekommer konkurrens om jobben. Bedömningen Stora möjligheter innebär att efterfrågan på arbetskraft i yrket är större än utbudet. Konkurrensen om jobben är liten. En bedömning om Mycket stora möjligheter till arbete signalerar att efterfrågan på arbetskraft i yrket är betydligt större än utbudet. Konkurrensen om jobben är mycket liten.

¹⁴ Arbetsförmedlingen har sedan våren 2021 en ny modell för yrkesprognoser. Resultaten ska därför inte jämföras med äldre yrkesprognoser.

5.1.1 Kort om yrkesklassificeringen i Arbetsförmedlingens yrkesprognoser

Arbetsförmedlingens yrkesprognoser bygger på yrkesklassificeringen SSYK 2012. Några yrken slås ihop och bildar större yrkesgrupper. Till exempel finns det fyra olika undersköterskeyrken i SSYK-strukturen som Arbetsförmedlingen slår ihop till två yrken, Undersköterskor, hemtjänst, hemsjukvård, äldreboende och habilitering och Undersköterskor, vård- och specialavdelning och mottagning. Små yrken, med färre än 3 000 förvärvsarbetande, chefsyrken, militära yrken och heterogena yrkesgrupper exkluderas från prognosen. Ytterligare yrken har i nuläget exkluderats i prognosen, förklaringar till detta kan vara osäkerhet i underliggande statistik till följd av tidsseriebrott och/eller stor variation i kompetenskrav för yrket.

5.2 Yrkesbedömningar på nationell nivå för åren 2022 och 2026

Administration, ekonomi och juridik	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Lednings- och organisationsutvecklare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Controller	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Medicinska sekreterare och vårdadministratörer	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Utredare och handläggare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Löne- och personaladministratörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Jurister	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Redovisningsekonomer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Skadereglerare och värderare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Informatörer, kommunikatörer och PR-specialister	Konkurrens	Konkurrens
Socialförsäkringshandläggare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Försäkringssäljare och försäkringsrådgivare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Finansanalytiker och fondförvaltare	Konkurrens	Konkurrens
Skolassistenter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Skattehandläggare	Konkurrens	Konkurrens
Ekonomiassistenter	Konkurrens	Konkurrens
Kontorsassistenter och sekreterare	Konkurrens	Konkurrens
Revisorer	Konkurrens	Konkurrens
Kontorsreceptionister	Konkurrens	Konkurrens
Bygg och anläggning	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Byggnads- och ventilationsplåtslagare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Målare	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Civilingenjörssyrken inom bygg och anläggning	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Ingenjörer och tekniker inom bygg och anläggning	Konkurrens	Liten konkurrens
Anläggningsarbetare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Takmontörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Träarbetare och snickare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Betongarbetare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Malmfördlingsyrken och brunnsbore	Liten konkurrens	Liten konkurrens
VVS-montörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Murare och plattsättare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Golvläggare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Anläggningsmaskinförare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Kyl- och värmepumpstekniker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Ställningsbyggare	Konkurrens	Konkurrens
Data/IT	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Systemvaruanalytiker och IT-arkitekter	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Systemtestare och testledare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Utvecklare inom spel- och digitala media	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Mjukvaru- och systemutvecklare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens

Systemadministratörer	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Systemförvaltare	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Supporttekniker, IT	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Drifttekniker, IT	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Nätverks- och systemtekniker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Försäljning, inköp och marknadsföring	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Kundtjänstpersonal	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Marknadsanalytiker och marknadsförare	Konkurrens	Liten konkurrens
Fastighetsmäklare	Konkurrens	Konkurrens
Speditörer och transportmäklare	Konkurrens	Konkurrens
Inköpare och upphandlare	Konkurrens	Konkurrens
Resesäljare och trafikassistenter	Konkurrens	Konkurrens
Marknads- och försäljningsassistenter	Konkurrens	Konkurrens
Banktjänstemän	Konkurrens	Konkurrens
Företagssäljare	Konkurrens	Konkurrens
Ordersamordnare	Konkurrens	Konkurrens
Inköps- och orderassistenter	Konkurrens	Konkurrens
Kassapersonal	Konkurrens	Konkurrens
Butikssäljare, fackhandel	Konkurrens	Konkurrens
Apotekstekniker	Konkurrens	Konkurrens
Butikssäljare, dagligvaror	Konkurrens	Konkurrens
Bensinstationspersonal	Konkurrens	Konkurrens
Hotell, restaurang och storhushåll	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Pizzabagare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Kockar och kallskänkor	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Hotellreceptionister	Konkurrens	Konkurrens
Bartendrar	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Restaurang och köksbiträden	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Kafé- och konditoribiträden	Konkurrens	Konkurrens
Hovmästare och servitörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Hälso- och sjukvård	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Specialistläkare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Distriktssköterskor	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Skötare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Barnmorskor	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Psykiatrisjuksköterskor	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Operationssjuksköterskor	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Barnsjuksköterskor och skolsköterskor	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Undersköterskor på vårdavdelning och mottagning	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Sjuksköterskor inom akutsjukvård	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Psykologer	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Undersköterskor inom hemtjänst och äldreboende	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Röntgensjuksköterskor	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens

Tandläkare	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Veterinärer	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Arbetssterapeuter	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Geriatrisksjuksköterskor	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Fysioterapeuter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Grundutbildade sjuksköterskor	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Tandhygienister	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Audionomer och logopedier	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Vårdbiträden	Konkurrens	Liten konkurrens
Biomedicinska analytiker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Läkare utan specialistutbildning	Liten konkurrens	Konkurrens
Receptarier	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Personliga assistenter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Installation, drift och underhåll	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Fastighetsskötare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Distributionselektriker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Underhållsmekaniker och maskinreparatörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Installations- och serviceelektriker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Drifttekniker vid värme och vattenverk	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Elektronikreparatörer och kommunikationselektriker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Processövervakare, kemisk industri	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Industrielektriker	Konkurrens	Liten konkurrens
Vaktmästare	Konkurrens	Konkurrens
Kultur, media och design	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Tolkar och översättare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Designer inom spel och digitala medier	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Bibliotekarier och arkivarier	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Fotografer	Konkurrens	Konkurrens
Journalister	Konkurrens	Konkurrens
Musiker, sångare och kompositörer	Konkurrens	Konkurrens
Ljud, ljus- och bildtekniker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Grafisk formgivare	Konkurrens	Konkurrens
Naturbruk	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Trädgårdsanläggare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Odlare av trädgårds- och jordbruksväxter, frukt och bär	Konkurrens	Liten konkurrens
Pedagogik	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Lärare i yrkesämnen	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Grundskollärare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Gymnasielärare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Speciallärare och specialpedagoger	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Elevassistenter	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Förskollärare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Studie- och yrkesvägledare	Konkurrens	Konkurrens

Barnskötare	Konkurrens	Konkurrens
Service och säkerhet	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Frisörer	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Brandingenjörer och byggnadsinspektörer	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Säkerhetsinspektörer	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Saneringsarbetare	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Väktare och ordningsvakter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Bilreconditionerare och fönsterputsare	Konkurrens	Liten konkurrens
Renhållnings- och återvinningsarbetare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Städare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Poliser	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Brandmän	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Kriminalvårdare	Konkurrens	Konkurrens
Sociala arbeten	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Vårdare och boendestödare	Mycket liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Socialsekreterare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Präster	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Kuratorer	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Behandlingsassistenter och socialpedagoger	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Biståndsbedömare	Konkurrens	Konkurrens
Fritidsledare	Konkurrens	Konkurrens
Teknik och naturvetenskap	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Fastighetsförvaltare	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Ingenjörer och tekniker inom elektroteknik	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Civilingenjörsvyrken inom elektroteknik	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Arkitekter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Civilingenjörsvyrken inom logistik och produktionsplanering	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Ingenjörer och tekniker inom industri, logistik och produktionsplanering	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Civilingenjörsvyrken inom maskinteknik	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Stadsplanerare och planeringsarkitekter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Laboratorieingenjörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Miljö- och hälsoskyddsinspektörer	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Ingenjörer och tekniker inom maskinteknik	Konkurrens	Konkurrens
Ingenjörer och tekniker inom kemi och kemiteknik	Konkurrens	Konkurrens
Civilingenjörsvyrken inom kemi och kemiteknik	Konkurrens	Konkurrens
Tillverkning och hantverk	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Fin-, inrednings- och möbelsnickare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Finmekaniker	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Montörer av elektrisk och elektronisk utrustning	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Maskinoperatörer, kemiska och farmaceutiska produkter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Process och maskinoperatörer vid stål och metallverk	Liten konkurrens	Liten konkurrens

Maskinoperatörer, textil-, tvätt- och läderindustri	Konkurrens	Liten konkurrens
Smeder	Konkurrens	Liten konkurrens
Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Svetsare och gasskärare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Montörer av träprodukter	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Operatörer inom sågverk, hyvleri och ytbehandling, trä	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Processoperatörer, papper och pappersmassa	Konkurrens	Konkurrens
Montörer av metall-, gummi- och plastprodukter	Konkurrens	Konkurrens
Maskinsnickare och maskinoperatörer, träindustri	Konkurrens	Konkurrens
Maskinoperatörer, plast- och gummiindustri	Konkurrens	Konkurrens
Maskinoperatörer, pappersvaruindustri	Konkurrens	Konkurrens
Maskinoperatörer inom livsmedelsindustri	Konkurrens	Konkurrens
Tryckare och prepresstekniker	Konkurrens	Konkurrens
Lackerare och industrimålare	Konkurrens	Konkurrens
Maskinoperatörer, påfyllning, packning och märkning	Konkurrens	Konkurrens
Handpaketerare	Konkurrens	Konkurrens
Bagare och konditorer	Konkurrens	Konkurrens
Transport, distribution och lager	Bedömning 2022	Bedömning 2026
Buss- och spårvagnsförare	Liten konkurrens	Mycket liten konkurrens
Lokförare	Liten konkurrens	Liten konkurrens
Transportledare och transportsamordnare	Konkurrens	Liten konkurrens
Taxiförare	Konkurrens	Konkurrens
Tågvärdar och ombordansvariga	Konkurrens	Liten konkurrens
Truckförare	Konkurrens	Konkurrens
Budbilsförare	Konkurrens	Konkurrens
Brevbärare och postterminalarbetare	Konkurrens	Konkurrens
Lager- och terminalpersonal	Konkurrens	Konkurrens